

การถอดบทเรียน

กรณีศึกษาการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน

“บอกให้เขารู้ ทำให้เขาเห็น ขจัดปัญหา สร้างศรัทธาให้เกิด” คือปรัชญาการทำงานที่นำมาซึ่งความสำเร็จของการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน จนได้รับเลือกให้เป็นกองทุนต้นแบบในการนำเสนอต่อคณะกรรมการสนับสนุนการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชนจังหวัดนครปฐม เพื่อให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ของกองทุนว่า “เข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน ด้วยพลังของชุมชน”

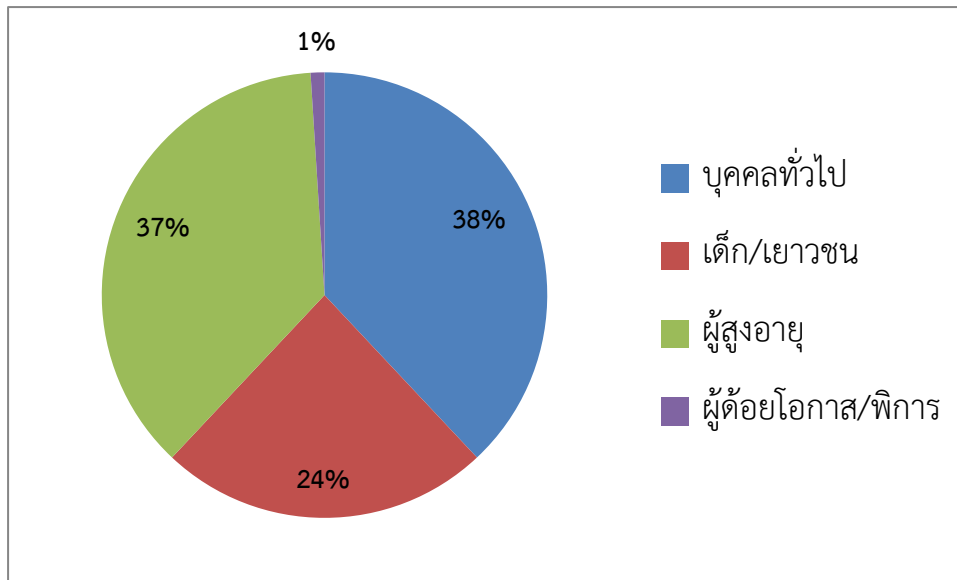
กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2552 โดยมีจุดกำเนิดเป็นการต่อยอดมาจากกิจกรรมของชมรมผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลบางเลน โดยเมื่อปี 2552 ได้มีการจัดประชุมและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชนแก่สมาชิกชมรมผู้สูงอายุ และที่ประชุมเห็นชอบที่จะมีการจัดตั้งเป็น “กองทุนสวัสดิการชุมชน” จึงได้เปิดรับสมัครในวันนั้น โดยเริ่มต้นที่ตัวกรรมการชมรมผู้สูงอายุ นายสมควร รวยเรืองรุ่ง (หมายเลขโทรศัพท์ 085-2630946) อดีตข้าราชการครูผู้ทุ่มเทเสียสละเวลาทำงานจิตอาสาเข้ามารับตำแหน่งเลขานุการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน และมีการเลือกกรรมการขึ้นมาบริหาร โดยได้เชิญนายจักริน สาธิผล (หมายเลขโทรศัพท์ 086-0835433) ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางเลน และเป็นเจ้าของธุรกิจร้านทองในพื้นที่เทศบาลตำบลบางเลนเข้ามาเป็นประธานกรรมการกองทุน มีจำนวนสมาชิกแรกตั้ง 33 คน เก็บค่าสมาชิกรายปี 360 บาท

อย่างไรก็ตามเมื่อมีการจัดตั้งกองทุนและมีกรรมการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ได้มีความพยายามหาสมาชิกเพิ่มเติม ปัญหาที่พบในระยะแรกคือชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือ เพราะในช่วงนั้นเกิดความล้มเหลวในการดำเนินโครงการฅาปนกิจสงเคราะห์จึงทำให้ชาวบ้านไม่เชื่อมั่นกลัวเงินสูญเปล่า

จากปัญหาดังกล่าวทางกรรมการก็ไม่หยุดยั้งความพยายามที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นให้ชาวบ้าน ยึดหลักการสำคัญว่า “บอกให้เขารู้ ทำให้เขาเห็น” จนในปีถัดมาทางกองทุนฯ ได้รับใบสำคัญแสดงการรับรองเป็นองค์กรสวัสดิการชุมชนจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเดือนมิถุนายน 2553 จึงได้ใช้ใบรับรองนี้เป็นใบเบิกทางขยายฐานสมาชิกให้มีจำนวนมากขึ้น เมื่อมีโอกาสลงพื้นที่จะทำอะไร กรรมการก็ติดต่อหาใบรับรองไปด้วยเอาให้ชาวบ้านดู เพื่อยืนยันว่าไม่ใช่กองทุนเถื่อนให้เขามั่นใจ

จากวันนั้นถึงวันนี้กองทุนมีสมาชิกมากกว่า 1,400 คน สมาชิกกระจายมาจาก 15 ชุมชนจากทั้งหมด 15 ชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบางเลน คิดเป็นร้อยละ 100 เข้าร่วมครบทุกชุมชน สมาชิกครอบคลุมกลุ่ม

บุคคลทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 38 รองลงมาคือกลุ่มผู้สูงอายุ ร้อยละ 37 ถัดมาคือกลุ่มเด็ก/เยาวชน ร้อยละ 24 และกลุ่มคนพิการและผู้ด้อยโอกาส แสดงดังแผนภาพด้านล่าง

ภาพที่ 1.1 แผนภาพสัดส่วนสมาชิกของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลนจำแนกตามลักษณะของสมาชิกปัจจุบัน

ปัจจุบันกองทุนมีเงินหมุนเวียนกว่า 3 ล้านบาท ที่มาของเงินกองทุนสวัสดิการเป็นลักษณะสวัสดิการสามขา คือ 1) เงินสมทบสวัสดิการจากสมาชิก 2) งบสมทบจากเทศบาลตำบลบางเลน 3) งบสมทบจากรัฐบาลผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) และมีรายได้อื่น ๆ จากดอกเบี้ยเงินฝาก เงินบริจาค และเงินได้อื่น ๆ จากการทำกิจกรรมของกองทุน เช่น การขายเสื้อผ้ามือสอง

คำขวัญของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลนคือ “สร้างสายใยแห่งความรัก สานสายใยแห่งความผูกพัน เอื้ออาทรต่อกันตลอดชีวิต” คาดหวังในการให้คนรากหญ้ามีสวัสดิการดูแลตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย บางกองทุนไม่รับผู้สูงอายุเป็นสมาชิก ด้วยเหตุผลว่าใกล้ตาย เรื่องอะไรจะเอาผีมาฝากไว้กับกองทุน แต่ที่นี้คิดว่าความคิดนี้ไม่ใช่ ไม่ควรกีดกัน จึงมีวิธีแก้โดยตั้งเงื่อนไขว่า หากใครมีอายุ 60 ปี จะสมัครเข้ากองทุน ต้องหาลูกหลานที่อายุไม่มากมาเข้าด้วย ไม่น้อยกว่า 1 คน ถ้าอายุ 70-80 ปี ต้องไม่น้อยกว่า 2 คน แต่หากหาไม่ได้จริง ๆ ก็ยังเปิดโอกาสให้เข้าเป็นสมาชิกได้

การจัดสวัสดิการ เริ่มแรกมีการช่วยค่าทำศพ และการช่วยค่ารักษากรณีนอนโรงพยาบาล การรับขวัญเด็ก และกรณีอื่น ๆ แต่เมื่อกองทุนเติบโตขึ้นเพื่อจูงใจคนวัยทำงานให้สมัครสมาชิกมากขึ้นก็ได้เพิ่มสวัสดิการให้

ครอบคลุมผลประโยชน์ในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ เพิ่มสวัสดิการทุนการศึกษา รวมทั้งจัดสวัสดิการแบบขั้นบันได ผลตอบแทนแบ่งตามอายุสมาชิก เพื่อให้ชาวบ้านเต็มใจที่จะเป็นสมาชิกนาน ๆ ตั้งแต่อายุไม่มาก

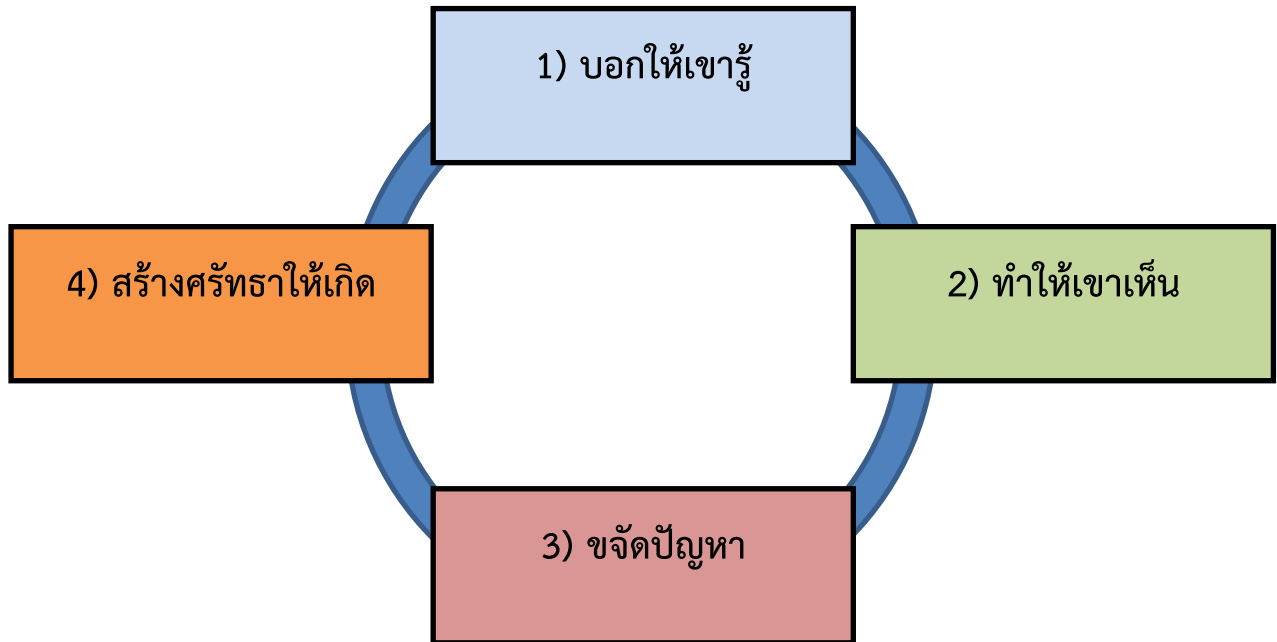
ปัจจุบัน กองทุนฯ มีการจัดสวัสดิการให้ 9 ด้าน คือ

1. สวัสดิการเกี่ยวกับเด็กแรกเกิด/คลอดบุตร โดยพ่อหรือแม่ของเด็กต้องเป็นสมาชิกและส่งเงินสมทบครบ 6 เดือน ได้ค่ารับขวัญเด็ก 1,000 บาท มีได้ไม่เกิน 2 คน และแม่ได้ค่าชดเชยจากการนอนโรงพยาบาลคลอด 300 บาท/คน/ครั้ง
2. สวัสดิการกรณีเจ็บป่วย/รักษาพยาบาล นอนโรงพยาบาล ชดเชยค่านาย 200 บาท ไม่เกิน 5 วัน ต่อปี เป็นสมาชิกเกิน 1 ปี 6 เดือนขึ้นไป ชดเชยค่านาย 250 บาท
3. สวัสดิการผู้สูงอายุ
4. สวัสดิการกรณีเสียชีวิต ได้รับพวงหรีดจากกองทุน และมอบเงินช่วยค่าทำศพให้ทายาทตามอายุ การเป็นสมาชิก เริ่มต้นที่การส่งเงินครบ 6 เดือน แล้วเสียชีวิตจะได้รับเงิน 1,500 บาท เมื่ออายุสมาชิกเพิ่มขึ้นทุก 6 เดือน เงินที่ได้รับจะเพิ่มขึ้นทุกช่วง 500 บาทเป็นขั้นบันได สูงสุดเมื่อส่งเงินครบ 10 ปี แล้วเสียชีวิตจะได้รับเงิน 12,000 บาท
5. สวัสดิการผู้พิการ/ผู้ด้อยโอกาส ให้กรรมการใช้ดุลยพินิจว่าสมควรช่วยเหลือดูแล ถ้าควรช่วยก็จะรับเป็นสมาชิกกองทุนโดยไม่ต้องส่งเงินสมทบ และจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคไปมอบให้อย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง
6. สวัสดิการช่วยเหลือผู้สูงอายุยากไร้ ใช้หลักเกณฑ์เดียวกับสวัสดิการผู้พิการ/ผู้ด้อยโอกาส มีการเพิ่มสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การช่วยซื้ออุปกรณ์ไฟฟ้าให้
7. สวัสดิการเพื่อการศึกษา จัดทุนการศึกษาระดับอนุบาล 500 บาท ระดับประถม 700 บาท ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น/ปวช. 1,000 บาท ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวส. 1,200 บาท ระดับอุดมศึกษา 1,500 บาท
8. สวัสดิการเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดการฝึกอบรมอาชีพ
9. สวัสดิการด้านการจัดการภัยพิบัติ เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาอุทกภัยเมื่อปี 2554

นอกจากนี้ กองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลนยังได้สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่ไม่ใช่สมาชิก เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญของชาติและศาสนา กีฬาผู้สูงอายุ กิจกรรมวันเด็ก การเก็บสวะในคูคลอง การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด การรณรงค์รักษาความสะอาดในชุมชน

แนวคิดสำคัญในการทำงาน

แนวคิดการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน มีดังนี้ 1) บอกให้เขารู้ 2) ทำให้เขาเห็น 3) จัดปัญหา และ 4) สร้างศรัทธาให้เกิด แสดงดังแผนภาพด้านล่าง

ภาพที่ 1.2 แผนภาพแนวคิดการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน

หนึ่ง : บอกให้เขารู้ จะใช้ทุกวิธีที่ทำได้เพื่อให้ประชาชนมีความรู้เรื่องกองทุนสวัสดิการชุมชน เช่น ทำแผ่นพับแจก ออกเสียงตามสายของเทศบาล ลงพื้นที่พบปะประชาชนที่มาร่วมกิจกรรมกับทางเทศบาลทุกโอกาสที่มี

สอง : ทำให้เขาเห็น ข้อนี้สำคัญที่สุด ถือเป็นหัวใจ เช่น การรับขวัญเด็กแรกเกิด การชดเชยการเจ็บป่วยจากการนอนโรงพยาบาล หากมีใบรับรองแพทย์ก็จะนำเงินไปมอบให้ หากตายก็จะไปร่วมงานศพ มอบเงินสวัสดิการต่อหน้าคนที่มาร่วมงาน ก่อนมอบก็ขอเวลาบอกให้เขารู้ที่มาที่ไปของเงิน เช่น บอกเขาว่าเป็นสมาชิกเมื่อไร รวมเวลาที่ปี ส่งเงินเข้ากองทุนเท่าไร วันนี้กองทุนมามอบเป็นเงินเท่าไร แล้วเปรียบเทียบให้เขาเห็นว่ามียอดจ่ายคืนเป็นกี่เท่าของเงินที่ส่งเข้ากองทุน ซึ่งทุกกรณีจะมียอดหลายเท่า

นอกจากจะทำให้เขาเห็นเกิด เจ็บ ตายแล้ว ก็ยังทำกับกรณีอื่น ๆ อีก เช่น ช่วยเหลือผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุที่ยากไร้ ก็ใช้วิธีทำให้เขาเห็น คือ ชวนกรรมการกองทุนไปกันหลาย ๆ คน อย่างเวลา รับขวัญเด็กไปกันเป็นขบวน คนบ้านใกล้เรือนเคียงเห็นออกมาดู ก็ชวนไปด้วยกัน ทีนี้ก็มีคนพูดปากต่อปาก ขยายวงออกไป

สาม : ขจัดปัญหา มีปัญหาอะไร ประธานและกรรมการต้องรีบลงไปแก้อย่างทันที

สี่ : สร้างศรัทธาให้เกิด ซึ่งเรื่อง “ศรัทธา” เป็นผลจากการทำตั้งแต่ข้อแรก เมื่อทำให้เขาเห็น เขาก็จะเกิดความรู้สึกว่าเราทำได้จริง และได้หลายเท่าด้วย ความศรัทธาก็จะเกิดขึ้นตามมา สิ้นปีเมื่อมีการประชุมสมาชิกประจำปี ก็มีการชี้แจงรายรับรายจ่าย อธิบายว่าใครได้รับสวัสดิการจากกองทุนไปบ้าง เป็นเงินเท่าไร

การบริหารเงินกองทุนและบัญชีของกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน จะจัดสรรเงินออกเป็น 5 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ร้อยละ 10 ของเงินทั้งหมด จัดเป็นเงินประกันความเสี่ยงหรือเป็นเงินคงคลังของกองทุน

ส่วนที่ 2 ร้อยละ 30 ของเงินทั้งหมด เป็นเงินสมทบเข้ากองทุนเพื่อสร้างความเข้มแข็ง

ส่วนที่ 3 ร้อยละ 45 ของเงินทั้งหมด เป็นเงินสำหรับใช้จ่ายเพื่อการบริหารจัดการ และการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้สมาชิก การใช้จ่ายจริงจะอยู่ในส่วนนี้มากที่สุด เงินส่วนนี้หากไม่เพียงพอก็สามารถนำเงินจากส่วนที่ 5 / ส่วนที่ 4 และส่วนที่ 2 มาสมทบได้

ส่วนที่ 4 ร้อยละ 5 ของเงินทั้งหมด จัดเป็นทุนการศึกษาให้กับสมาชิกที่เป็นนักเรียนนักศึกษา

ส่วนที่ 5 ร้อยละ 10 ของเงินทั้งหมด จัดเป็นทุนสำหรับจัดการเกี่ยวกับภัยพิบัติต่าง ๆ

เมื่อสิ้นปีถ้ามีเงินเหลือ เงินที่ได้รับเข้ามาใหม่ จะนำมาจัดสรรใหม่เป็นสัดส่วนเช่นนี้ทุกปี

การบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน เทศบาลตำบลบางเลน

ระบบกำกับติดตาม

1. จัดบันทึกและรับรองรายงานการประชุม ทุกเดือน
2. มีคณะกรรมการติดตามตรวจสอบทุก 3 เดือน

แผนการพัฒนา

1. แผนพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการ
2. แผนการจัดสวัสดิการ
3. แผนการขยายฐานสมาชิก
4. แผนการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ

การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค

1. กรรมการขาดทักษะด้านการสื่อสาร กับประชาชน

2. กรรมการประกอบอาชีพ ให้เวลาได้ไม่เต็มที่

การเสนอแนวทางแก้ไข

1. มีการพัฒนาศักยภาพกรรมการและศึกษาดูงาน
2. ตั้งเครือข่ายสวัสดิการชุมชนระดับอำเภอ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3. กรรมการสลับเปลี่ยนเวลากันมาทำงาน
4. จัดคนที่มีความรู้เข้าไปช่วยแก้ปัญหาในบางโอกาส

ผลการถอดบทเรียน

การศึกษานี้ได้ศึกษาความเป็นมาของกองทุน แนวคิดกระบวนการในการจัดตั้งกองทุนและกรรมการ ตลอดจนถึงการให้บริการ การบริหารจัดการกองทุนให้สำเร็จ สรุปได้ดังนี้

การจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนมีเป้าหมายในการดูแลคนในชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย จุดเริ่มต้นของกองทุนเกิดจากการรวมกลุ่มด้วยความสมัครใจของกลุ่มผู้อาวุโสในชุมชน โดยการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการ และสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในพื้นที่ ซึ่งกรณีกองทุนสวัสดิการเทศบาลตำบลบางเลน เทศบาลตำบลบางเลนให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ทั้งสถานที่ทำการของกองทุน วัสดุอุปกรณ์ และกำลังคน ร่วมทำงานให้กองทุนในระยะเริ่มต้น

สิ่งที่เป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จจากการบริหารกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบางเลนนั้น มี 5 ประการ
หนึ่ง : การมีแกนนำขับเคลื่อนที่มีจิตใจที่มุ่งมั่น ทุ่มเทให้กับการทำงาน ไม่ย่อท้อต่อปัญหาและอุปสรรค

สอง : การมีทีมงานที่เข้มแข็ง นั่นก็คือ กรรมการบริหารกองทุนที่ทำงานเป็นทีม รักใคร่สามัคคีกันดี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ใช้เหตุผลในการทำงาน

สาม : มีการประสานงานใกล้ชิดกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เทศบาลให้ความสำคัญและสนับสนุนการทำงานอย่างเต็มที่

สี่ : มียุทธศิลป์ในการทำงาน ซึ่งจะเห็นได้จากกิจกรรมที่กรรมการบริหารกองทุนได้ทำในหลายเรื่อง ทั้งการบอกให้เขารู้และทำให้เขาเห็น

ห้า : มีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง โดยการเรียนรู้ทั้งจากวิทยากร และการดูงานจากกองทุนสวัสดิการชุมชนแห่งอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และมีการนำมาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

ภาพที่ 1.3 แผนภาพแสดงแนวทางบริหารจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเทศบาลตำบลบางเลน พ.ศ. 2558